

Mengnarova Sug'diyona Komil qizi

Termiz davlat universiteti Xorijiy filologiya fakulteti Filologiya
va tillarni o'qitish Euro-Inyaz yo'nalishi 2-bosqich talabasi

АННОТАЦИЯ: В данной статье анализируются особенности изображения человеческой психологии в рассказах Шукура Холмирзаева. Рассматривается, как внутренние переживания, эмоциональные состояния и жизненные взгляды героев отражаются в произведениях писателя с помощью художественных средств. В рассказах Шукура Холмирзаева внутренний мир человека, его радости и тревоги, жизненные выборы и духовные поиски изображаются естественно и реалистично. В статье также исследуются художественные приемы, которые писатель использует для раскрытия человеческой психологии, его мастерство создания образов и своеобразие передачи внутреннего мира героев через события. В результате исследования делается вывод о том, что тонкие стороны человеческой души глубоко раскрываются в рассказах писателя посредством художественного изображения, что является одной из важных особенностей его творчества.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Шукур Холмирзаев, рассказ, человеческая психология, внутренние переживания, художественное изображение, образ, узбекская проза.

ANNOTATION: This article analyzes the specific features of the depiction of human psychology in the stories of Shukur Xolmirzayev. It examines how the inner experiences, emotional states, and life perspectives of the characters are expressed through artistic means in the writer's works. In Xolmirzayev's stories, the inner world of a person, including their joys, concerns, life choices, and spiritual reflections, is portrayed in a natural and realistic manner. The article also explores the artistic techniques used by the writer to reveal human psychology, his mastery in creating characters, and his unique way of presenting the psychological world of the protagonists through events. The study concludes that the subtle aspects of the human soul are deeply expressed through artistic depiction in the writer's stories, which is one of the important characteristics of his творчество.

KEYWORDS: Shukur Xolmirzayev, short story, human psychology, inner experiences, artistic depiction, character, Uzbek prose.

Shukur Xolmirzayev — o‘zbek adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo‘lib, u ayniqsa hikoya janrida samarali ijod qilgan yozuvchilardan hisoblanadi. U 1940-yil 24-mart kuni Surxondaryo viloyatining Boysun tumanida tug‘ilgan. Bolaligidan tabiatga, qishloq hayotiga va odamlarning turmush tarziga qiziqqan. Aynan shu muhit keyinchalik uning ijodiga kuchli ta‘sir ko‘rsatgan. Maktabni tugatgach, u Toshkent davlat universiteti (hozirgi O‘zbekiston Milliy universiteti)ning filologiya fakultetida tahsil oladi. Talabalik davridayoq adabiyotga bo‘lgan qiziqishi kuchayib, dastlabki hikoyalarini yozishni boshlaydi. Universitetni tugatgandan so‘ng u turli nashriyotlar va gazeta-jurnallarda ishlaydi. Bu davrda u o‘zining ko‘plab hikoya va qissalarini yaratib, o‘zbek adabiyotida o‘ziga xos o‘rin egallaydi. Shukur Xolmirzayev asarlarining asosiy xususiyati — u inson ruhiyatini chuqur va ta‘sirchan tasvirlay olganidir. Uning hikoyalarida oddiy insonlarning hayoti, ularning quvonchi, dardi, ichki kechinmalari juda tabiiy va samimiy tarzda tasvirlanadi. Yozuvchi ayniqsa qishloq hayotini, tabiat manzaralarini va inson bilan tabiat o‘rtasidagi bog‘liqlikni mahorat bilan ifodalagan. Shukur Xolmirzayev ijodida insoniy fazilatlar, halollik, vijdon, mehr-oqibat kabi g‘oyalar muhim o‘rin egallaydi. Uning ko‘plab asarlarida insonning ichki dunyosi, ruhiy kechinmalari va hayotdagi murakkab vaziyatlari tasvirlanadi. Shu sababli uning hikoyalari o‘quvchilarni o‘ylashga, hayot haqida chuqurroq fikr yuritishga undaydi. Yozuvchi ko‘proq hikoya janrida ijod qilgan bo‘lsa-da, qissa va boshqa nasriy asarlar ham yaratgan. Yozuvchining mashhur asarlari qatoriga O‘n sakkizga kirmagan kim bor, Olabo‘ji, Bulut to‘sgan oy, So‘nggi bekat kabi asarlar kiradi. Bu asarlarda inson hayoti, yoshlarning orzu-intilishlari, hayot sinovlari va turli ruhiy holatlar tasvirlangan. Ayniqsa “O‘n sakkizga kirmagan kim bor” asari yoshlar hayotini, ularning his-tuyg‘ularini ochib berishi bilan mashhur. Shukur Xolmirzayev o‘zbek hikoyachiligi rivojiga katta hissa qo‘shgan ijodkorlardan biri hisoblanadi. Uning asarlari sodda, ravon tilda yozilgani bilan ajralib turadi va o‘quvchiga tez yetib boradi. Yozuvchi o‘z asarlari orqali insonning ichki olamini, hayotiy haqiqatlarni chuqur yoritib bergan. Shukur Xolmirzayev o‘zbek adabiyotida inson ruhiyatini chuqur va ta‘sirchan tasvirlay olgan yozuvchilardan biri hisoblanadi. Uning hikoyalarida insonning ichki dunyosi, ruhiy kechinmalari, o‘y-xayollari va hayotdagi murakkab holatlari juda tabiiy va hayotiy tarzda aks ettiriladi. Yozuvchi asarlarida oddiy odamlarning hayoti orqali inson qalbida kechadigan turli tuyg‘ular — quvonch, iztirob, umid, izlanish va ichki kurashlarni ko‘rsatishga harakat qiladi. Shukur Xolmirzayev

hikoyalarining muhim jihatlaridan biri shundaki, u qahramonlarning tashqi harakatlaridan ko'ra ularning ichki holatini tasvirlashga ko'proq e'tibor beradi. Yozuvchi insonning qalbida yuz beradigan o'zgarishlarni, hayotiy voqealar ta'sirida paydo bo'ladigan ruhiy kechinmalarni juda nozik tasvirlaydi. Shu sababli uning hikoyalari o'quvchini nafaqat voqealar bilan, balki qahramonlarning ichki dunyosi bilan ham tanishtiradi. Yozuvchining ko'plab hikoyalarida insonning hayotdagi o'rni, uning ma'naviy qadriyatlari, vijdon, or-nomus, halollik kabi fazilatlarini muhim o'rin egallaydi. Masalan, O'n sakkizga kirmagan kim bor kabi asarlarida yoshlarning ruhiy olami, ularning hayotga bo'lgan qarashi va ichki his-tuyg'ulari tasvirlangan. Bu asarlarda qahramonlarning o'zini anglash jarayoni, hayotiy tajriba orttirishi va ruhiy yetilishi ko'rsatib beriladi. Shukur Xolmirzayev hikoyalarida tabiat tasviri ham inson ruhiyati bilan chambarchas bog'liq holda beriladi. Yozuvchi ko'pincha tabiat manzaralari orqali qahramonlarning ichki holatini ifodalaydi. Tabiatdagi o'zgarishlar qahramonlarning ruhiy kechinmalarini yanada chuqurroq ochib berishga xizmat qiladi. Shu jihatdan uning hikoyalarida tabiat va inson ruhiyati o'rtasida o'ziga xos uyg'unlik mavjud. Yozuvchining yana bir muhim jihati — u inson ruhiyatidagi ziddiyatlarni ham real va haqqoniy tasvirlay olgan. Uning qahramonlari ko'pincha hayotiy tanlovlar oldida qoladi, ichki kurashni boshdan kechiradi va shu jarayonda ularning haqiqiy xarakteri namoyon bo'ladi. Bu esa o'quvchini o'ylashga, inson hayoti va ruhiyati haqida chuqurroq fikr yuritishga undaydi. Yozuvchi asarlarida ko'pincha oddiy insonlarning hayoti tasvirlanadi. U qishloq hayotini, insonlarning kundalik turmushini tasvirlar ekan, ularning qalbida kechayotgan o'y-kechinmalarni ham chuqur ochib beradi. Qahramonlar ko'pincha hayotiy muammolar, ichki shubha yoki tanlov oldida qoladi. Ana shu jarayonda ularning ruhiy holati, ichki kurashi va xarakteri yaqqol namoyon bo'ladi.

Masalan, O'n sakkizga kirmagan kim bor asarida yoshlarning ruhiy dunyosi tasvirlanadi. Asarda maktab yoshidagi o'smirlarning hayoti, ularning his-tuyg'ulari va hayotga bo'lgan qarashlari yoritilgan. Qahramonlar hali hayot tajribasiga ega bo'lmagan bo'lsa-da, ular o'zlarini kattalardek his qilishga, mustaqil fikrlashga intiladi. Shu jarayonda ularning qalbida turli kechinmalar — hayajon, uyat, orzu va intilishlar paydo bo'ladi. Yozuvchi ana shu holatlarni juda tabiiy va samimiy tarzda ko'rsatadi. Shuningdek, Olabo'ji hikoyasida ham inson ruhiyati chuqur tasvirlangan. Bu asarda qahramonning ichki kechinmalari, hayotdagi qo'rquv va shubhalari orqali insonning ruhiy holati ochib beriladi. Yozuvchi qahramonning his-tuyg'ularini tasvirlash orqali o'quvchini uning ruhiy olamiga yaqinlashtiradi. Asarni o'qigan kitobxon qahramon bilan birga o'ylaydi, uning his-tuyg'ularini his qiladi. Shukur Xolmirzayev hikoyalarida tabiat tasviri ham muhim o'rin tutadi. Tabiat manzaralari

ko‘pincha qahramonlarning ruhiy holatini ifodalashga xizmat qiladi. Masalan, sokin tabiat qahramonning ichki tinchligini bildirsa, ba‘zi hollarda tabiatdagi keskin o‘zgarishlar qahramonning ruhiy iztiroblarini ifodalaydi. Bu usul yozuvchining badiiy mahoratini ko‘rsatadi. Yozuvchi asarlarida insoniy fazilatlar — halollik, vijdon, mehr-oqibat, samimiyat kabi qadriyatlar alohida e‘tibor bilan tasvirlanadi. Qahramonlar hayotdagi turli sinovlar orqali o‘zlarini anglay boshlaydi. Ana shu jarayonda ularning ruhiy o‘sishi va hayotga bo‘lgan qarashlari o‘zgaradi. Xulosa qilib aytganda, Shukur Xolmirzayev hikoyalarida inson ruhiyati juda real va ta‘sirchan tarzda tasvirlangan. Yozuvchi oddiy voqealar orqali inson qalbining nozik jihatlarini ochib bera olgan. Shu sababli uning hikoyalari o‘quvchini hayot, insoniylik va ma‘naviy qadriyatlar haqida chuqur o‘ylashga undaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY

RESEARCH AND MANAGEMENT STUDIES www.in-academy.uz SHUKUR XOLMIRZAYEV

2. Quronov D. Adabiyot nazariyasi asoslari. Noshir, Toshkent- 2019

3. Xolmirzayev “Saylanma” Sharq nashriyoti. – Toshkent, 2013. – 234 b.

4. To‘rayeva. D. (2024). BADIY ASAR BOIGRAFIYASI BILIMDONI. Hamkor konferensiyalar